

DIEDERIK COPS^a

De invloed van ouderlijke responsiviteit en opvolging op de onveiligheidsbeleving van adolescenten

ABSTRACT

The influence of parental attachment and control in fear of crime among adolescents

Public anxieties on the safety of children and young people seem to be ever present in contemporary society. In research on fear of crime, these anxieties have been conceptualized as ‘altruistic fear’, or the fear for others’ – children, partner, family, friends – safety. Although children and young people are being seen as the significant object of these parental (adult) fears, only very little is known about the impact these feelings have on the feelings of insecurity among young people themselves. In this article, data from a representative study on Flemish youth between the ages of 14 to 19 (n=1200), are used to determine the influence parental attachment and parental control on fear of crime among youngsters. Specific attention is given to potential differences across gender with regard to this relationship between parental factors and fear of crime.

Keywords: Fear of crime, adolescents, gender, parental attachment

Trefwoorden: Onveiligheidsgevoelens, adolescenten, gender, ouderlijk milieu

Panopticon, 34 (2), 100-114

© 2013 MAKLU | ISSN 0771-1409 | MAART 2013

- ^a Postdoctoraal onderzoeker Jeugdonderzoekplatform, Leuven Instituut voor Criminologie (LINC), KU Leuven (Corresp.: Diederik.Cops@law.kuleuven.be).

OVER ‘STRANGER DANGER’, OUDERLIJKE BEZORGDHEDEN EN ALTRUÏSTISCHE ANGST

De maatschappelijke preoccupatie met de veiligheid van kinderen en jongeren en de bijhorende angsten over de (toenemende) bedreigingen van deze veiligheid, valt zonder veel twijfel te omschrijven als een belangrijk maatschappelijk thema dat met name de laatste jaren aan een sterke opmars bezig lijkt (FUREDI, 2002; ALTHEIDE, 2002). Ouders zijn steeds meer gericht op de mogelijke gevaren waarmee de eigen kinderen geconfronteerd kunnen worden in de openbare ruimte. Het hoeft niet verwonderlijk te zijn dat deze groeiende onrust over de veiligheid van kinderen verschillende gevolgen heeft. Een belangrijke implicatie is dat de autonome bewegingsruimte van kinderen en jongeren in de publieke ruimte (in de brede betekenis van het woord) steeds meer wordt ingeperkt. Jongeren zijn minder in de mogelijkheid om zonder formeel volwassen toezicht, al dan niet met leeftijdsgenoten, in de openbare ruimte aanwezig te zijn (FUREDI, 2008). Ouders vinden het met andere woorden niet langer verantwoord om jongeren alleen naar school te laten gaan of alleen buiten te laten spelen: “a growing proportion of parents feel uncomfortable with the idea that their children should enjoy the freedom of the outdoors on their own and without supervision” (FUREDI, 2008: 8). Diverse factoren worden als rechtvaardiging hiervoor aangehaald, zoals de toegenomen verkeersdruk, maar de meest belangrijke bedreiging voor de veiligheid van kinderen en jongeren gaat uit van de zogenaamde

'stranger danger' (DEAKIN, 2006; DE GROOF, 2008); *"it is the danger of the stranger preying on vulnerable children which influences parental action"* (FUREDI, 2002: 116; FUREDI, 2008). Meer algemeen heeft de groeiende perceptie dat kinderen op een quasi permanente basis blootgesteld zijn aan allerhande (criminaliteitsgerelateerde) risico's geleidelijk geresulteerd in een maatschappelijke consensus dat kinderen best niet alleen gelaten worden, met een sterke beperking in de autonome bewegingsvrijheid van kinderen en een (bijhorende) toename in volwassen supervisie als onvermijdelijke gevolgen (PREZZA & PACILI, 2007); *"young people's independent mobility and spatial autonomy appear to be decreasing alarmingly as adults' spatial control is becoming stronger"* (TRAVLOU, 2003: 8).

In onderzoek naar het onveiligheidsgevoel wordt dit als 'altruïstische angst' omschreven, waarmee wordt verwezen naar het onderscheid tussen de angst voor de eigen veiligheid en bezorgdheden over de veiligheid van significante anderen (WARR, 1992; WARR & ELLISON, 2000; SNEDKER, 2006). Individuen maken zich immers niet enkel zorgen over de eigen veiligheid, maar eveneens over de veiligheid van personen in hun directe leefomgeving, zoals kinderen, partner, vrienden en familie. Bij ouders vertaalt dit zich veelal in bezorgdheid over de veiligheid van de kinderen. Volwassen respondenten met kinderen maken zich meer zorgen over de veiligheid van hun kinderen dan over de eigen veiligheid (TULLOCH, 2004). Belangrijk is dat het geslacht van de kinderen van belang zou zijn voor de mate van bezorgdheid: terwijl de bezorgdheid over zonen na de eerste adolescentiejaren geleidelijk afneemt, zou de bezorgdheid over dochters op een relatief hoog niveau blijven, zelfs tot en met de volwassenheid. Er zou daarnaast nog sprake zijn van een bijkomend sekseverschil, dit keer dus tussen vaders en moeders, wat betreft dit object van de altruïstische angst. Terwijl mannen zich op de eerste plaats zorgen maken over de veiligheid van de eigen echtgenotes, zouden vrouwen meer bezorgd zijn over de veiligheid van de eigen kinderen (WARR, 1992; WARR & ELLISON, 2000). Bovendien heeft deze bezorgdheid over de veiligheid van de kinderen ook gedragsmatige implicaties en heeft het een invloed op de mate waarin protectieve en bewegingsbeperkende maatregelen worden opgelegd (WARR & ELLISON, 2000). Deze neiging om de autonome bewegingsvrijheid van kinderen in te beperken wordt in belangrijke mate gestuurd door het eigen onveiligheidsgevoel bij ouders; hoe hoger het onveiligheidsgevoel van de ouders, hoe meer ze geneigd zijn om kinderen te verbieden ergens naartoe te gaan uit angst dat hen iets overkomt (TULLOCH, 2004; PREZZA, ALPARONE, CRISTALLO & SECCHIANO, 2005).

Wat echter onduidelijk blijft, is de impact van deze altruïstische angst op jongeren zelf. Dat deze vraag, ondanks het gebrek aan aandacht ervoor, een grote relevantie heeft mag duidelijk zijn; ouders en de gezinsomgeving vormen een belangrijk socialisatiemilieu in de leefwereld van jongeren en vervullen vaak een belangrijke rol in de vorming van attitudes, normen en waarden, emoties en gedragingen. De bezorgdheden van ouders en de bijhorende beperkingen van de vrije bewegingsruimte vinden hun rechtvaardiging voornamelijk in een zorg voor de veiligheid van kinderen en jongeren, maar in welke mate en op welke manier deze bezorgdheden de onveiligheidsbeleving bij jongeren zelf beïnvloeden, is een veel minder gestelde vraag. In een volgend deel gaan we daarom dieper in op de onveiligheidsbeleving van jongeren zelf; we focussen hierbij specifiek op de mogelijke invloed die oudergerelateerde factoren kunnen uitoefenen op het onveiligheidsgevoel van jongeren. In het empirisch deel van deze bijdrage wordt vervolgens nagegaan in welke mate de ouderlijke responsiviteit – de mate van ouderlijke betrokkenheid op de gevoelens, problemen, enzovoort van hun kinderen – en ouderlijke opvolging – de mate waarin ouders willen weten wat hun kinderen doen – de onveiligheidsbeleving van adolescenten beïnvloeden.

... EN DE IMPACT OP (DE ONVEILIGHEIDSBELEVING VAN) JONGEREN

Zoals eerder geargumenteed, is een belangrijke beperking van de 'altruïstische angst' benadering, dat de aandacht veelal gericht wordt op de perceptie van ouders. De meerwaarde van een dergelijk perspectief is weliswaar dat het aantoonde dat ouders zich meer zorgen maken over de veiligheid van de eigen kinderen dan over de eigen veiligheid en dat deze altruïstische bezorgdheid implicaties heeft voor de vrije bewegingsruimte van de kinderen. Aandacht voor de invloed hiervan op het onveiligheidsgevoel van de kinderen is daarentegen veel minder aanwezig. Een eerste, zij het veeleer onrechtstreekse, test van deze invloed werd uitgevoerd door DE VAUS & WISE (1996). Het samenbrengen van zowel ouderlijke angsten als die van kinderen toont een sterke overeenkomst aan tussen ouderlijke angstniveaus en het angstniveau van de kinderen zelf. *"If parents see the world as predictable, then their children are likely to develop a similar perspective. If parents perceive the world as chaotic and dangerous, a world where individuals exercise little control over their fate, then children will tend to inherit a similar worldview (...). If parents believe that society is occupied by malevolent strangers engaging in random acts of violence against children, it is likely that they will pass their fear on to their children"* (DE VAUS & WISE, 1996: 37). Angstige ouders hebben met andere woorden angstige kinderen (DE VAUS & WISE, 1996). Ondanks dat deze relatie op zijn minst doet vermoeden dat er sprake is van een intergenerationele overdracht van het onveiligheidsgevoel, levert deze invalshoek geen rechtstreeks empirisch bewijs voor het bestaan van een dergelijke relatie.

Dit sluit aan bij de vaststelling dat de huidige kennis over de onveiligheidsbeleving bij jongeren en de factoren die dit beïnvloeden, op zijn best beperkt te noemen is. Slechts enkele studies hebben aandacht voor de beïnvloedende factoren van het onveiligheidsgevoel bij deze specifieke sociale subgroep (GOODEY, 1994; MAY & DUNAWAY, 2000; COPS, 2010, 2012). In dit beperkte aantal studies, kan wel enige aandacht voor de invloed van ouderlijke variabelen worden vastgesteld. De nabijheid van ouders en de belangrijke rol die het ouderlijk milieu vervult in de leefwereld van kinderen en jongeren, heeft deze aandacht in sterke mate gestuurd (MAY, VARTANIAN & VIRGO, 2002; ROCHE, 2003; WALLACE & MAY, 2005; DE GROOF, 2008). Met name de mate waarin adolescenten de relatie en emotionele band met de eigen ouders als positief ervaren en de mate waarin ze percipiëren door hun ouders te worden opgevolgd vormen de centrale focus. Verwachtingen omtrent de invloed van deze factoren op het onveiligheidsgevoel van adolescenten zijn veelal afgeleid vanuit het traditionele 'crime/victimisation causes fear' perspectief, dat een positieve link veronderstelt tussen (het risico op) slachtofferschap en onveiligheidsgevoelens (cf. VANDERVEEN, 2006). Aangezien een goede band met de ouders en een betere opvolging door de ouders niet alleen zouden leiden tot een vermindering van het risico op slachtofferschap, maar eveneens de negatieve gevolgen van slachtofferschap zouden verzachten (ROCHE, 2003), zou een sterkere opvolging door ouders en een betere emotionele band met de ouders samenhangen met een lager risico op slachtofferschap en dus eveneens met een lager onveiligheidsgevoel. Algemeen genomen komen de meeste van deze studies tot de vaststelling dat adolescenten die een betere emotionele band met ouders en een sterkere mate van opvolging door de eigen ouders rapporteren, een hoger onveiligheidsgevoel hebben. De positieve richting van dit verband is dus verrassend, althans wanneer het 'crime/victimisation causes fear' perspectief als vertrekbasis fungeert, op basis waarvan een tegenovergesteld verband wordt verondersteld.

Deze studies kennen echter, naast de algemene beperkte kwantitatieve aandacht voor deze sociale groep, belangrijke beperkingen op kwalitatief vlak; de (weinig) bij-

dragen die specifiek gericht zijn op deze subgroep kenmerken zich door een sterke focus “on a limited or very specific population sample or they lack a thorough and/or holistic approach to fear of crime” (DE GROOF, 2008: 268). Een eerste beperking is met andere woorden dat sommige studies gebruik maken van relatief kleine en vaak specifieke steekproeven¹; bovendien schenken de meeste studies weinig aandacht aan de wijze waarop het onveiligheidsgevoel wordt gemeten, wat veelal resulteert in het gebruik van de traditionele één-item-metingen (ROCHÉ, 2003; WALLACE & MAY, 2005). De validiteit en betrouwbaarheid van dergelijke meetinstrumenten is echter beperkt. Hierop komen we verder in deze bijdrage nog meer uitgebreid op terug. Een tweede belangrijke beperking is de beperkte theoretische onderbouw van deze studies. Dit komt (onder andere) terug in de verwachte invloed van de ouderlijke variabelen. Deze verwachtingen worden in sterke mate gebaseerd op de veronderstelde relatie tussen (het risico op) slachtofferschap en het onveiligheidsgevoel. Hoewel deze relatie een grote intuïtieve waarde heeft en een eenduidige benadering impliceert, kent het een aantal fundamentele beperkingen. Op de eerste plaats houdt dit perspectief een te sterke verenging in van de complexe processen die aan de basis van het onveiligheidsgevoel liggen (SPARKS, 1992). Daarnaast, en dit sluit aan bij het voorgaande, is de empirische geldigheid van deze veronderstellingen beperkt; terwijl sommige studies een significant positief verband tussen slachtofferschap en het onveiligheidsgevoel vinden, zijn er minstens evenveel studies waarin geen verband kan worden geïdentificeerd (zie o.a. HALE, 1996; KURY & FERDINAND, 1998 voor een uitgebreid overzicht).

NAAR EEN OMVATTEND VERKLARINGSMODEL

Er is bijgevolg nood aan een meer omvattend verklaringsmodel om deze relatie – en dan met name de richting van dit verband – op een coherente en onderbouwde manier te interpreteren. Hiertoe kan van de recente heropleving van het wetenschappelijk onderzoek naar het onveiligheidsgevoel worden gebruik gemaakt. Diverse auteurs (o.a. JACKSON, 2004; PLEYSIER, 2010) pleiten dat onderzoek naar het onveiligheidsgevoel en de factoren die dit beïnvloeden, meer oog dient te hebben voor de plaats van het individu in de samenleving en de manier waarop die samenleving, zowel de onmiddellijke leefwereld als de bredere, sociale wereld, door het individu wordt beleefd en geëvalueerd. Een dergelijk perspectief ontkent niet dat individuen zich zorgen kunnen maken over criminaliteit en overlast; het impliceert wel dat bezorgdheden over criminaliteit zelden enkel een reflectie zijn van gedragsverandering en een objectief risico, maar vaak samengaan “in a context of meaning and significance, involving the use of metaphors and narratives about social order” (SPARKS, 1992: 131). Dit komt tot uiting in het recente geïntegreerde theoretisch model van FARRALL, JACKSON & GRAY (2009), dat als bedoeling heeft bestaande kennis over de beïnvloedende factoren van het onveiligheidsgevoel in één globaal model te integreren. Hierin wordt de invloed van ‘culturele voorstellingen van criminaliteit, risico en sociale verandering’ als een metafactor geïdentificeerd, waarbij “circulating representations of crime, social order, and risk – whether via the mass media or interpersonal communication – will influence most parts of the framework” (FARRALL et al., 2009: 119). De rechtstreekse en observeerbare invloed van dergelijke circulerende

¹ Zo baseren MAY et al. (2002) hun resultaten op de steekproef van 318 mannelijke minderjarige delinquenten die opgesloten zijn in een jeugdgevangenis. In de studie van WALLACE en MAY (2005) bestaat de steekproef uit jongeren die in landelijke gebieden in een zuidelijke staat van de Verenigde Staten wonen. De veralgemeenbaarheid van dergelijke beperkte en specifieke onderzoeken is met andere woorden beperkt.

voorstellingen op het onveiligheidsgevoel is via kwantitatieve data empirisch moeilijk vast te stellen, maar cultureel gedeelde voorstellingen hebben een belangrijke invloed op de individuele onveiligheidsbeleving (onder andere FARRALL *et al.*, 2009; FUREDI, 2002; GIRLING, LOADER & SPARKS, 1998). De besproken inzichten omtrent de 'altruïstische angst' en de maatschappelijke bezorgdheid over de veiligheid van kinderen kunnen een alternatieve, maar meer omvattende en fundamentele verklaring voor deze verbanden bieden. Vertrekpunt is dat culturele beelden omtrent de schijnbare alomtegenwoordigheid en het onvoorspelbare karakter van criminaliteit en andere veiligheidsrisico's zowel via ouderlijke communicatie worden doorgegeven als het opvoedingsgedrag van ouders zelf beïnvloeden. Een zorgende en ondersteunende omgeving heeft, in een samenleving met een sterke preoccupatie met (on)veiligheid, specifieke aandacht voor het bewust maken van jongeren van de potentiële gevaren in de openbare ruimte. Dit gaat vaak samen met aanbevelingen en waarschuwingen over hoe deze gevaren kunnen worden vermeden (ZANI, CICOGNANI & ALBANESI, 2001).

Bijkomend kan, gezien de verschillen in het object van de ouderlijke altruïstische angst, die sterker op meisjes gericht is (WARR & ELLISON, 2000), worden verwacht dat de effecten van deze socialiseringsprocessen niet gelijkaardig zijn voor alle adolescenten. Ouderlijke waarschuwingen lijken meer gericht op vrouwelijke adolescenten, aangezien vrouwen als kwetsbaarder worden beschouwd en ouders meer geneigd zijn om beschermend op te treden ten aanzien van hun dochters. Dit kan leiden tot een sterkere beperking in een sterkere vrijheid van beweging (ZANI *et al.*, 2001). Deze veranderingen hebben een impact op de mate waarin ouderlijke variabelen de ontwikkeling van angst voor criminaliteit bij adolescenten beïnvloeden. In een eerder besproken studie (GOODEY, 1997) werden 11- tot 16-jarigen bevestigd naar de mate waarin ouders hen verboden om bepaalde plaatsen te bezoeken. Hieruit bleek dat dergelijke restricties meer door meisjes dan door jongens worden gerapporteerd. Bovendien verwijzen meisjes als reden voor het vermijden van bepaalde plaatsen als eerste naar 'ouderlijke restricties'. GOODEY (1996: 280) concludeert daarom dat *"these figures indicate the important role played by parental restrictions, primarily on their daughters', rather than their sons', lives."*

Belangrijk is echter dat jongeren niet louter passieve ontvangers van deze boodschappen zijn. De mate waarin dergelijke waarschuwingen worden geïnternaliseerd is afhankelijk van de subjectieve interpretatie door de jongere zelf. Een als beter ervaren emotionele band met de ouders heeft als gevolg dat adolescenten meer open staan voor ouderlijke bezorgdheden en kan ertoe leiden dat deze sneller geïnternaliseerd worden; een hogere perceptie van ouderlijke controle wijst er daarnaast op dat adolescenten van mening zijn dat hun ouders hen veelvuldig controleren en wijzen op de gevaren en risico's die in de samenleving aanwezig zijn, wat eveneens met een hoger onveiligheidsgevoel kan samenhangen (ZANI *et al.*, 2001). Dit effect staat los van de concrete ervaringen en confrontaties met als onveilig ervaren situaties en personen, wat suggereert dat ook bredere socialiserende factoren een directe invloed hebben op individuele verschillen in het onveiligheidsgevoel bij jongeren.

We gaan daarom de invloed van ouderlijke responsiviteit en opvolging op de onveiligheidsbeleving van jongeren na. We vertrekken expliciet vanuit de perceptie en beleving van adolescenten zelf en trachten met name te bepalen of de emotionele relatie met ouders en de mate waarin jongeren gecontroleerd worden door de ouders een invloed uitoefenen op het eigen onveiligheidsgevoel. Deze resultaten worden besproken tegen de achtergrond van het besproken theoretische raamwerk. De meerwaarde van deze bijdrage schuilt bijgevolg in de toetsing van deze relatie – met bovendien oog voor mogelijke genderspecifieke aspecten hiervan – in een

representatieve steekproef van Vlaamse jongeren op basis van kwaliteitsvolle en statistisch gevalideerde meetinstrumenten; bovendien vertrekken we expliciet vanuit een alternatief perspectief, dat een fundamenteel andere en bredere visie op het onveiligheidsgevoel en de ontstaansgronden hiervan naar voor schuift. Het is dan ook tegen de achtergrond van dit theoretische raamwerk dat de bevindingen van de uitgevoerde analyses besproken zullen worden.

OUDERLIJKE INVLOEDEN OP ONVEILIGHEIDSGEVOELEN BIJ JONGEREN. EEN EMPIRISCHE ANALYSE

Om deze verwachtingen te toetsen wordt gebruik gemaakt van de JOP-monitor 2. Deze cross-sectionele monitor is ontwikkeld en afgenomen door het Jeugdonderzoekplatform (JOP), dat een interuniversitair en interdisciplinair samenwerkingsverband is tussen het Leuvens Instituut voor Criminologie (KU Leuven), de vakgroep TOR (Vrije Universiteit Brussel) en de vakgroep Sociale Agogiek (UGent). De opzet van deze bevraging is een (beter en systematisch) beeld te vormen over de brede leefwereld van de Vlaamse jeugd. Dit impliceert dat respondenten over een breed spectrum van thema's worden bevraged, waaronder ook onveiligheidsgevoelens. Deze schriftelijke vragenlijst is afgenomen in het najaar van 2008 bij een representatieve steekproef van Vlaamse 12- tot 30-jarigen, op toevallige wijze geselecteerd op basis van het Rijksregister. Via de 'total design procedure' – geselecteerde respondenten worden in totaal vier keer aangeschreven met de vraag aan het onderzoek te participeren – is een responsgraad van 46% bereikt, resulterend in een totale groep van 3710 respondenten. Voor deze bijdrage wordt de groep van 14- tot 19-jarigen geselecteerd (n=1299). Deze leeftijdsgroep wordt in wat volgt geïnterpreteerd als adolescenten.²

DE AFHANKELIJKE VARIABLE: ONVEILIGHEIDSGEVOELEN

Alvorens over te gaan tot de empirische toetsing, wordt eerst het instrument waarmee 'onveiligheidsgevoelens' worden gemeten, meer in detail besproken. Ondanks de grote omvang van het bestaande onderzoeksveld dat zich rondom het onveiligheidsgevoel heeft ontwikkeld, bestaan er binnen deze traditie enkele fundamentele en hardnekkige knelpunten (PLEYSIER, 2011). Eén zo'n belangrijk pijnpunt is de beperkte aandacht voor de conceptualisering en operationalisering van dit onveiligheidsgevoel (o.a. VANDERVEEN, 2006).³ De meting van het onveiligheidsgevoel gebeurde lange tijd (en nog steeds) aan de hand van één item; vooral de vraag 'How safe do you feel or would you feel being alone in your neighbourhood at night', geïntroduceerd in de eerste slachtofferenquête

² Over de concrete afbakening van de groep 'adolescenten' bestaat weinig overeenstemming. Veelal variëren de leeftijdsgrenzen tussen 13/14 jaar en 18/20 jaar. In dit onderzoek is ervoor geopteerd deze groep te definiëren als de groep tussen 14 en 19 jaar. Deze afbakening gebeurt vooral omwille van pragmatische redenen en met name het feit dat deze groep een voldoende grote omvang kent en uit meer dan 1000 respondenten bestaat.

³ De pertinente vraag is daarom of surveytechnieken wel in staat zijn om menselijk gedrag op een effectieve manier inzichtelijk te maken "given the psychosocial complexities of experiencing and fearing crime" (PAIN, 2000: 368) en de werkelijke omvang van dit onveiligheidsgevoel niet sterk overschatten (FARRALL *et al.*, 1999). Hoewel deze kritieken tot reflexiviteit nopen omtrent het gebruik van het survey-instrument, heeft een gedegen opzet van het surveydesign, met aandacht voor de conceptualisering en operationalisering van zowel het afhankelijke concept als de onafhankelijke variabelen het potentieel om recht te doen aan de gelaagdheid en conceptuele complexiteit van het onveiligheidsgevoel (JACKSON, 2004; VANDERVEEN, 2006; PLEYSIER, 2010).

(de Amerikaanse National Crime Survey), fungeert als het 'standaarditem', dat in zeer uiteenlopende onderzoeken en bevolkingsbevragingen (letterlijk of in een variant hierop) is gebruikt. Dit instrument is echter aan veel kritiek onderworpen, vooral vanuit het inzicht dat dit onveiligheidsgevoel een complex en multidimensionaal concept is, dat bijgevolg niet op een betrouwbare en valide wijze kan gemeten worden aan de hand van één item. Diverse deelaspecten van dit overkoepelende concept zijn geïdentificeerd. Een eerste belangrijke opdeling is dat tussen de affectieve, cognitieve en gedragsmatige dimensie (o.a. FERRARO & LAGRANGE, 1987). De cognitieve modaliteit verwijst naar processen van interpretatie en (risico)perceptie; de emotionele component verwijst naar emoties en gevoelens en de gedragsmatige dimensie omvat bewuste handelingen en gedragingen (HALE, 1996). Het betreffen daarom verschillende aspecten van een overkoepelend concept: "one might say that while affect is the hot heart of emotion, cognition is the cold condition of it, whereas behaviour is the visible aspect and expression" (GREVE, 1998: 286-7). Een meer recente opdeling is die tussen de situationele en dispositionele component (GABRIEL & GREVE, 2003), of het onderscheid tussen de concreet beleefde angst die tijd- en plaatsgebonden is en de een meer stabiele, onderliggende attitude ten aanzien van criminaliteit en onveiligheid. Deze beperkte bespreking maakt duidelijk dat het onveiligheidsgevoel niet langer als een 'black box' te benaderen is, maar wel een complex sociaal fenomeen is, opgebouwd uit een aantal deelaspecten (VANDERVEEN, 2006).⁴ Dit heeft belangrijke implicaties voor de wijze waarop dit concept gemeten wordt. Een optimale constructie heeft nood aan een eendimensionaal concept dat wordt gemeten via de combinatie van meerdere gelijkaardige items. Een statistische toetsing van de validiteit en betrouwbaarheid van het meetinstrument is daarom een noodzakelijke stap (PLEYSIER, 2010). Elk instrument meet bovendien 'slechts' (een) bepaalde dimensie(s) van dit complex concept. Het is daarom eveneens noodzakelijk om het concrete instrument inhoudelijk te evalueren in termen van het specifieke aspect dat erdoor wordt gemeten. Dit wil niet zeggen dat de ene operationalisering 'beter' is dan de andere, maar dat de gekozen operationalisering eerder dient te worden beoordeeld als 'bruikbaar' of 'niet bruikbaar' (VANDERVEEN, 2006). Het ontbreekt ons hier aan de ruimte om deze discussie nog meer uitgebreid te beschrijven en dieper in te gaan op de diverse consequenties ervan. Het betekent wel dat zowel een statistische als een inhoudelijke bespreking en beoordeling van het gebruikte instrument nodig is.

In deze studie wordt de variabele 'onveiligheidsgevoelens' gemeten aan de hand van een schaal bestaande uit acht items. De respondenten kunnen deze stellingen beantwoorden via een vijfpunten Likertschaal, gaande van 'helemaal niet akkoord' (1) tot 'helemaal akkoord' (5). Deze schaal is ontwikkeld door SMITS, ELCHARDUS *et al.* (2000) en door SMITS (2004) verder aangepast aan de doelgroep van jongeren en legt de nadruk op de subjectieve onveiligheid en ervaringen van bedreiging, kwetsbaarheid en hulpeloosheid in situaties die in meer of mindere mate naar criminaliteit verwijzen. Een exploratieve factoranalyse resulteert in een eendimensionale structuur waarbij alle items een voldoende hoge factorlading hebben (tabel 1). Deze dimensie heeft een verklaarde variantie van 58%. Een Cronbach α van .81 wijst op de interne consistentie en betrouwbaarheid van de ontwikkelde schaal. Alle acht items worden bijgevolg gebruikt om een schaal te

⁴ VANDERVEEN (2006) illustreert dit verder treffend met een oude Indiase parabel waarin zes blinde mannen een olifant ontmoeten. Ieder van hen betast een ander deel van de olifant waardoor geen van hen zich een totaalbeeld van de olifant kan vormen. De clou is natuurlijk dat ze allemaal deels gelijk hebben, maar de olifant is uiteraard meer dan de som van die zeer partiële omschrijvingen. Zo is het ook met onveiligheidsbeleving: in de meer recente literatuur wordt zowel de multidimensionaliteit en interpreteerbaarheid, als de complexiteit van het meten ervan, ruimschoots onderkend en geïllustreerd (PLEYSIER & VANDERVEEN, 2012).

construeren die naar het onveiligheidsgevoel peilt. Een inhoudelijke evaluatie van het instrument is gericht op een beoordeling van het (de) aspect(en) van het overkoepelende concept dat wordt bevraagd. Zo zijn de verschillende dimensies – cognitief, affectief en gedragsmatig – aanwezig in de diverse items. Ook verwijzingen naar de twee referentieniveaus zijn opgenomen in de stellingen; deze hebben betrekking op het individuele en op het meer algemene (maatschappelijke) niveau. Wat betreft de tweede mogelijke classificatie (situatieve – dispositionele angst), sluit dit instrument sterk aan bij de tweede – dispositionele – component en kan dit meetinstrument veelal geïnterpreteerd worden als *“a more generalized or discursive ‘attitude’ towards the broader, social meaning of crime”* (FARRALL *et al.*, 2009: 228). Deze classificatie dient in rekening te worden gebracht bij de interpretatie van de verdere resultaten.

TABEL 1. FREQUENTIEVERDELING (IN PERCENTAGES) EN FACTORLADINGEN VAN DE ITEMS SCHAAL ‘ONVEILIGHEIDSGEVOELENS’ BIJ 14- TOT 19-JARIGEN

Items	(helemaal) niet akkoord	Tussen beide	(helemaal) akkoord	Factorlading
Het is vandaag te onveilig om kinderen alleen op straat te laten	28.3	35.9	35.8	.57
Uit angst dat mij iets overkomt, durf ik 's avonds niet meer alleen op straat te komen	61.5	19.6	18.9	.70
's Avonds moet je op straat extra voorzichtig zijn	10.4	23.2	66.4	.66
De laatste jaren zijn de straten onveiliger geworden	12.6	27.1	60.3	.67
De politie is niet meer in staat om ons tegen criminelen te beschermen	32.3	36.0	31.7	.52
Uit angst om overvallen te worden durf ik niet in bepaalde wijken te komen	40.3	26.2	33.4	.61
In deze tijd is een alarmsysteem geen overbodige luxe	21.5	29.5	58.0	.45
's Avonds en 's nachts durf ik niet alleen thuis te blijven	71.5	17.1	11.4	.52

ONAFHANKELIJKE VARIABELEN

Demografische variabelen. In de analyses worden verschillende variabelen opgenomen die als controlevariabelen fungeren. Deze factoren worden in onderzoek naar het onveiligheidsgevoel traditioneel als verklarende factoren opgenomen; deze laten echter enkel toe te bepalen wie (of welke groepen) zich onveilig voelen, niet om na te gaan waarom individuen zich onveiliger zouden voelen dan anderen. Het betreffen bijgevolg vooral attributen van de persoon, geen inhoudelijke verklaringen. Dit sluit aan bij WIKSTRÖMS (2007: 132-133) argument dat *“This does not mean that characteristics or experiences that are relevant in crime causation might not be more prevalent, for example, amongst males (...) but the point is that it is these characteristics or experiences that we should focus on as causal factors in our explanations rather than the fact that the person is male”*. Deze variabelen worden daarom als achtergrondkenmerken opgenomen. Op de eerste plaats worden de variabelen ‘leeftijd’ (metrische variabele) en ‘geslacht’ (‘man’-‘vrouw’) opgenomen. Daarnaast worden ook indicatoren voor de sociaaleconomische status van het gezin geïntegreerd. Het betreft ‘arbeidsstatuut van ouders’, ‘opleidingsniveau van

ouders' en 'deprivatiegraad'. De eerste twee variabelen worden als dummyvariabelen opgenomen. De derde variabele wordt gemeten aan de hand van een schaal waarin aan jongeren een aantal zaken wordt voorgelegd met de vraag of hun gezin deze kan veroorloven.⁵ Vanwege de dichotome antwoordstructuur ('ja'-'neen') wordt via een categoriale principale componentenanalyse (CATPCA) het achterliggende concept opgespoord. Dit levert een eendimensionale structuur op met een eigenwaarde van 2.48; deze schaal is met een Cronbach α van .72 voldoende intern consistent. Deze schaal vormt een indicator van de familiale armoedegraad: een hogere score op deze schaal komt overeen met een hogere graad van armoede. Tot slot wordt ook de mogelijke invloed van *slachtofferschap* nagegaan. Deze variabele wordt het meest in verband gebracht met gevoelens van onveiligheid, maar is tegelijkertijd ook een van de meest controversiële factoren in dit onderzoek. Traditioneel is immers verondersteld dat er een sterke link bestaat tussen de eigen objectieve onveiligheid in de vorm van slachtofferschap en het subjectief onveiligheidsgevoel dat hierop een reactie zou vormen. Empirisch onderzoek heeft echter geen eenduidige resultaten opgeleverd omtrent het bestaan van een dergelijke relatie. Desondanks blijft het een relevante variabele om minstens als controlevariabele mee op te nemen. Deze variabele wordt gemeten aan de hand van een prevalentieschaal van vier delicten, namelijk vandalisme, diefstal, bedreiging met een wapen en fysiek geweld. De scores op deze schaal liggen tussen 0 (geen slachtoffer) tot 4 (slachtoffer van de vier delicttypes).

Ouderlijke variabelen. Deze variabelen vormen de centrale groep van verklarende factoren in deze studie en worden daarom bevraagd aan de hand van drie variabelen waar de jongeren zelf hun emotionele band met de eigen ouders en de mate waarin ze opgevolgd worden door de ouders, beoordelen. *Responsiviteit van vader.* De band met vader werd gemeten aan de hand van acht stellingen met telkens vijf Likert items, gaande van 'helemaal niet akkoord' (1) tot 'helemaal akkoord' (5). De Cronbach α van deze schaal bedraagt .95, wat wijst op een sterke interne consistente schaal. *Responsiviteit van moeder.* De band met moeder werd gemeten aan de hand van dezelfde acht stellingen met telkens vijf Likert items, eveneens gaande van 'helemaal niet akkoord' (1) tot 'helemaal akkoord' (5). De Cronbach α bedraagt .93. *Opvolging door ouders.* Deze variabele werd bevraagd aan de hand van een schaal met zes items. Respondenten konden via een vijfpunten Likert schaal aangeven of ze helemaal niet akkoord (1) tot helemaal akkoord (5) gingen met stellingen als 'Mijn vader/moeder vraagt altijd waar ik naar toe ga als ik uitga', 'mijn vader/moeder vraagt waar ik mijn geld aan uitgeef', en 'mijn vader/moeder wil weten wie mijn vrienden zijn'. De Cronbach α van deze schaal bedraagt .80, wat aantoont dat de interne samenhang van deze schaal eveneens voldoende hoog is. Voor elk van deze drie schalen geldt dat een hogere score overeenkomt met respectievelijk een hogere gerapporteerde responsiviteit van de ouders en een hogere mate van ouderlijke opvolging.

⁵ Meer concreet krijgen respondenten de volgende stellingen voorgelegd: 'mijn gezin kan...' 'één keer per maand vrienden uitnodigen'; 'slechte meubels vervangen'; 'één week per jaar op vakantie gaan'; 'vlees, vis of kip eten om de twee dagen'; 'nieuwe in plaats van tweedehandskledij kopen'; 'het huis warm houden in de winter'.

RESULTATEN

TABEL 2. BESCHRIJVENDE STATISTIEKEN ONAFHANKELIJKE EN AFHANKELIJKE VARIABLEN

	Gemiddelde algemeen	Gemiddelde man	Gemiddelde vrouw	t-test
Leeftijd (14-19)	16.4	16.3	16.5	-1.70
Deprivatiegraad (-.47 – 6.86)	-.04	-.033	-.052	.361
Responsiviteit moeder (0-100)	71	70.9	71.7	-.727
Responsiviteit vader (0-100)	53	54.5	51.5	2.08*
Opvolging door ouders (0-100)	68	67.2	68.4	-1.02
Onveiligheidsgevoelens (0-100)	52	45.6	56.8	-12.35***

* $p < .05$; *** $p < .001$

Om na te gaan in welke mate deze variabelen een invloed uitoefenen op de onveiligheidsbeleving bij adolescenten, maken we gebruik van een meervoudige lineaire regressieanalyse. Dit laat toe om het effect van de ouderlijke responsiviteit en opvolging op het onveiligheidsgevoel van jongeren na te gaan, na controle op enkele relevante achtergrondkenmerken. In het eerste blok worden daarom de hierboven besproken onafhankelijke variabelen in de regressieanalyse opgenomen. Vervolgens gaan we eveneens na of het effect van deze ouderlijke factoren op het onveiligheidsgevoel gelijkaardig is bij jongens en meisjes. Uit de voorgaande literatuurbespreking komt immers naar voor dat ouders met betrekking tot hun kinderen een onderscheid maken tussen zonen en dochters, waarbij met name deze laatsten in sterkere mate worden opgevolgd en het voorwerp van bezorgdheden uitmaken. Twee mogelijkheden bestaan om deze mogelijke verschillen op te sporen. Een eerste benadering is het uitvoeren van een aparte regressievergelijking voor respectievelijk mannen en vrouwen. Hoewel zulke afzonderlijke regressies makkelijker te interpreteren zijn en toelaten om specifieke subgroepen nader te onderzoeken, zijn de beperkingen van deze werkwijze meer doorslaggevend (PICKERY, 2008). Een eerste is dat de totale steekproef gehalveerd wordt, omdat er in essentie twee databestanden worden gemaakt – één voor jongens en één met meisjes – wat een invloed heeft op de bekomen resultaten (en de significantieniveaus); een tweede beperking is dat dit niet toelaat om de significantie van de eventuele verschillen tussen jongens en meisjes te toetsen. Omwille hiervan kiezen we voor een tweede mogelijkheid en werken we verder met interactie-effecten. Het tweede model (tabel 3) bevat daarom drie interactie-effecten tussen enerzijds geslacht en respectievelijk 'responsiviteit vader', 'responsiviteit moeder' en 'opvolging door ouders'. Deze methode heeft als belangrijk voordeel dat de omvang van de steekproef ongewijzigd blijft en dat een significantietest wordt uitgevoerd, waardoor kan worden bepaald of het effect van deze variabelen op het onveiligheidsgevoel bij adolescenten (al dan niet) significant verschilt tussen jongens en meisjes.

Om de inhoudelijke interpretatie van deze interactie-effecten te maken, worden ook de ongestandaardiseerde regressiecoëfficiënten mee opgenomen in de tabel. Aan de hand van deze waarden kan via een rekensom de sterkte van het verband tussen de ouderlijke variabelen en het onveiligheidsgevoel in beide groepen worden berekend (PICKERY, 2008). Immers, de opname van deze effecten heeft als gevolg dat het hoofdeffect van de ouderlijke variabelen enkel de sterkte van dit verband bij meisjes uitdrukt; het effect bij jongens kan worden berekend door de waarde van het interactie-effect samen te tellen met het hoofdeffect.

TABEL 3. LINEAIRE REGRESSIEANALYSE MET 'ONVEILIGHEIDSGEVOELENS' ALS AFHANKELIJKE VARIABLE BIJ 14- TOT 19-JARIGEN

Variabelen	Model 1		Model 2	
	b	β	b	β
Geslacht (ref. cat. jongen)	11.31	.330***	7.85	.229*
Leeftijd	-.258	-.025	-.290	-.028
Arbeidsstatuut ouders (ref. cat. geen of slechts één ouder heeft werk)	1.18	.028	1.08	.025
Opleidingsniveau ouders (ref. cat. geen van de ouders hoger opgeleid)	-2.97	-.085**	-2.95	-.084**
Deprivatiegraad	3.15	.147***	3.12	.146***
Slachtofferschap	.080	.005	.092	.06
Responsiviteit vader	.029	.041	.074	.103*
Responsiviteit moeder	.104	.118***	.052	.059
Opvolging ouders	.027	.032	.025	.028
Opvolging ouders*geslacht			.021	.046
Responsiviteit moeder*geslacht			.101	.231*
Responsiviteit vader*geslacht			-.098	-.179*
R ²	.168		.171	

* $p < .05$; ** $p < .01$; *** $p < .001$

De verklaarde variantie van de variabelen in het eerste model bedraagt 16.8%. Een belangrijke bijdrage komt van de variabele 'geslacht', die zeer sterk samen blijkt te hangen met het onveiligheidsgevoel ($\beta = .330$, $p < .001$). Zoals reeds uit de bivariate analyses (tabel 2) blijkt, rapporteren jongens een lager onveiligheidsgevoel dan meisjes, een verschil dat na controle voor leeftijd, sociaaleconomische status, slachtofferschap en de mate van ouderlijke responsiviteit en opvolging overeind blijft. Van deze andere variabelen zijn twee indicatoren van de sociaaleconomische status ook significant gerelateerd aan het onveiligheidsgevoel; jongeren waarvan minstens één van de ouders hoger opgeleid is, hebben een lager onveiligheidsgevoel dan jongeren waarvan geen van de ouders hoger opgeleid zijn ($\beta = -.085$, $p < .01$). Ook de familiale deprivatiegraad is van belang; een hogere graad van armoede hangt samen met een hoger onveiligheidsgevoel ($\beta = .147$, $p < .001$). Leeftijd, arbeidsstatuut van de ouders en slachtofferschap zijn daarentegen niet significant verbonden met onveiligheidsgevoelens bij adolescenten, althans niet in deze studie. De niet-significante invloed van deze laatste variabele sluit aan bij de eerdere studies die eveneens geen effect van slachtofferschap vonden. Hoewel het, gezien de inconsistenties wat betreft het al dan niet bestaan van deze relatie, niet mogelijk is om op basis van deze studie definitieve uitspraken te doen over de mate waarin slachtofferschap het onveiligheidsgevoel beïnvloedt, wijst dit toch onduidelijke karakter er op zijn minst op dat dit geenszins als een substantiële en sterke voorspeller kan worden benaderd. Dit vormt reeds een eerste indicatie van de fundamentele beperktheid van het 'crime victimization causes fear' model om enkel of vooral slachtofferschap (of het risico hierop) als de centrale reden voor de vorming van gevoelens van onveiligheid te benaderen (cf. SPARKS, 1992; VANDERVEEN, 2006).

Een bijkomende aanwijzing voor de beperkingen van dit model kan worden afgeleid uit de relatie en de richting ervan tussen de geselecteerde oudergerelateerde variabelen en het onveiligheidsgevoel van adolescenten. Van de drie variabelen die een subjectieve inschatting vormen van de emotionele relatie met en mate van opvolging door de ouders,

hangt enkel een betere emotionele band met moeder ($\beta=.118, p<.01$) samen met een hogere onveiligheidsbeleving. De relatie met vader ($\beta=.029, n.s.$) en de mate van opvolging door de ouders ($\beta=.032, n.s.$), zijn daarentegen niet significant gerelateerd aan het onveiligheidsgevoel bij adolescenten. De resultaten van de uitgevoerde analyses liggen (tot op zekere hoogte) in de lijn van eerdere bevindingen omtrent de relatie tussen ouderlijke variabelen en het onveiligheidsgevoel bij adolescenten (MAY *et al.*, 2002; WALLACE & MAY, 2005; ROCHÉ, 2003; DE GROOF, 2008). Een sterkere emotionele betrokkenheid van de moeder blijkt ook in deze bijdrage samen te hangen met een hoger onveiligheidsgevoel bij adolescenten. De bevestiging van deze relatie en de richting ervan in deze analyses, vormt een bijkomende aanwijzing dat het 'crime victimization causes fear' model beperkt is; eerder dan een beschermende invloed op het onveiligheidsgevoel, heeft een betere emotionele band met moeder een hoger gevoel van onveiligheid als resultaat. Dit sluit aan bij SACCO's conclusie (1993: 194) dat "*supportive others might be largely ineffective in reducing anxieties about personal safety and may even, under some circumstances, exacerbate those anxieties*". Gedreven door de eigen bezorgdheden over de risico's en gevaren waarmee significante anderen geconfronteerd kunnen worden (cf. WARR, 1992; WARR & ELLISON, 2000) en een meer algemene culturele preoccupatie met deze bedreigingen (FUREDI, 2002; 2008), kan een sterkere emotionele band tussen ouders en kinderen ertoe leiden dat deze bezorgdheden sneller door kinderen overgenomen worden en hun onveiligheidsbeleving versterken in plaats van te verminderen.

In een tweede blok zijn vervolgens drie interactietermen opgenomen, die enkele bijkomende nuances aan deze bevindingen toevoegen. Voor de drie subjectieve variabelen is telkens de interactie met geslacht opgenomen. Dit maakt het mogelijk om te bepalen of de relatie tussen deze variabelen en het onveiligheidsgevoel anders verloopt bij jongens en bij meisjes. Specifiek blijken er twee significante interactie-effecten te zijn, met name tussen geslacht en responsiviteit vader ($\beta=-.179, p<.05$) en tussen responsiviteit moeder en geslacht ($\beta=-.231, p<.05$). Dit wijst erop dat de effecten van deze factoren op het onveiligheidsgevoel verschillen tussen jongens en meisjes. Voor de concrete interpretatie ervan, kunnen we gebruik maken van de ongestandaardiseerde b-waarden. De hoofdeffecten van de drie 'ouderlijke variabelen' gelden in het tweede model immers, door de opname van de interactietermen, enkel voor de subgroep van jongens. De relatie tussen deze variabelen en het onveiligheidsgevoel bij meisjes kan vervolgens worden berekend door de ongestandaardiseerde regressiecoëfficiënt van het interactie-effect op te tellen bij het hoofdeffect. Wat betreft de invloed van 'responsiviteit moeder' resulteert dit in de som [$b = .052 + .101 = .153$], wat er op wijst dat deze relatie bij meisjes sterker is. Het interactie-effect bij 'responsiviteit vader' suggereert een tegenovergesteld effect, waarbij deze relatie vooral bij jongens van belang lijkt te zijn; de b-waarde bedraagt bij jongens immers $b=.074$, terwijl deze meisjes slechts [$b = .074 + (-.098) = -.024$] is. Deze bevindingen dragen belangrijke aanvullingen en nuances bij aan de eerder aangehaalde vaststelling dat de altruïstische angst bij ouders – de overgebrachte waarschuwingen en de beperking van de vrije bewegingsruimte – sterker gericht zou zijn op meisjes dan op jongens (TULLOCH, 2004). Althans wat betreft de invloed van een betere relatie met moeder blijkt dit kloppen en kan worden vastgesteld dat dit effect enkel bij meisjes van belang is. Opvallend in deze studie is echter dat ook de emotionele relatie met de vader het onveiligheidsgevoel beïnvloedt, zij het alleen bij jongens. Dit wijst erop dat ook de invloed van de vader niet genegeerd kan worden.

Meer in het algemeen zijn de implicaties van deze bevindingen voor het onderzoek naar (de beïnvloedende factoren van) het onveiligheidsgevoel en met name voor het theoretische raamwerk dat eerder in deze bijdrage is geschetst, divers. Ten eerste wijzen

deze resultaten er op dat het onveiligheidsgevoel van (in dit geval) jongeren niet enkel het product is van individuele ervaringen (zoals slachtofferschap), maar minstens deels afhankelijk is van een meer algemeen socialisatieproces tijdens de levensloop (cf. GOODEY, 1996; COPS, 2010). Het ouderlijk milieu lijkt hierin als een doorgeefluik te fungeren, waarbij heersende culturele opvattingen worden doorgegeven en vervolgens kunnen worden geïnternaliseerd door jongeren. Er treedt met andere woorden een intergenerationele overdracht van gevoelens van onveiligheid op. Hierbij aansluitend vormt dit ten tweede een belangrijke indicatie voor de beperktheid van het traditionele 'crime/victimisation causes fear' model (cf. VANDERVEEN, 2006) in het verklaren van verschillen in het onveiligheidsgevoel en toont het aan dat het beschreven theoretische raamwerk, met een grotere aandacht voor de culturele betekenis en relevantie van het onveiligheidsgevoel, interessante en nieuwe inzichten kan aandragen om tot een beter onderbouwd en meer omvattend verklaringsmodel te komen.

Rest ons echter nog een belangrijke nuancerende opmerking. De familiale context beïnvloedt weliswaar het onveiligheidsgevoel tijdens de adolescentie, maar tegelijkertijd suggereren bovenstaande resultaten dat dit effect geenszins als essentieel kan worden beschouwd. De verklaarde variantie van deze variabelen blijft immers relatief beperkt, wat erop wijst dat andere factoren van groter belang zijn dan het ouderlijk milieu in het verklaren van verschillen in het onveiligheidsgevoel bij adolescenten. De interpretatie en actieve overname van ouderlijke waarschuwingen door de jongere(n) zelf, zoals eerder reeds aangehaald, is van cruciaal belang; de exclusieve positie van de ouders neemt echter tijdens de adolescentie af, ten nadele van andere invloeden. Dit sluit aan bij de bevindingen van GOODEY (1996) in verband met de sterkte van de sturende impact van ouderlijke waarschuwingen; hoewel meisjes tot in de latere adolescentie aangeven aan nog steeds dergelijke waarschuwingen te ontvangen, ervaren ze deze tegelijkertijd als minder sturend. Ouders blijven weliswaar sterker bezorgd over dochters dan over zonen, maar de mate waarin deze waarschuwingen een invloed uitoefenen op de onveiligheidsbeleving bij adolescenten zelf, lijkt af te nemen (GOODEY, 1996). Eén van de meest belangrijke veranderingen tijdens de adolescentie is immers dat ook andere contexten, onafhankelijk van de familiale context, als belangrijke socialiserende milieus optreden. De peer groep, de schoolomgeving, massa media, de fysieke en sociale leefomgeving enzovoort worden steeds meer significante referentiekaders in de leefwereld van jongeren, die bovendien op bepaalde momenten in conflict kunnen komen met het gezinsmilieu (LILA *et al.*, 2006). Ook de invloed van deze factoren dient daarom in een omvattend verklaringsmodel te worden opgenomen om tot een meer onderbouwd en geïntegreerd zicht te komen op de factoren die de onveiligheidsbeleving tijdens de adolescentie beïnvloeden.

CONCLUSIE

Vertrekpunt van deze bijdrage was de vaststelling dat maatschappelijke bezorgdheden over de veiligheid van kinderen en jongeren schijnbaar alomtegenwoordig zijn. Met name ouders maken zich in toenemende mate zorgen over de aanwezige gevaren en risico's in de openbare ruimte. Dit leidt niet enkel tot een verhoogde communicatie van waarschuwingen, maar eveneens tot een inperking van de vrije bewegingsruimte van jongeren. Wat grotendeels onderbelicht blijft, is de impact hiervan op de onveiligheidsbeleving van jongeren zelf. De beschreven analyses hadden daarom tot doel om de invloed van het ouderlijk milieu op de onveiligheidsbeleving bij jongeren te onderzoeken, met aandacht voor genderverschillen, en dit tegen de achtergrond van een breder en meer geïntegreerd theoretisch raamwerk.

Naast het belang van deze bevindingen en van het beschreven theoretisch raamwerk voor het (wetenschappelijk) onderzoek naar het onveiligheidsgevoel, kunnen we ook niet voorbij aan de sterke relevantie van deze elementen voor de hedendaagse maatschappelijke omgang met jongeren. In de hedendaagse ‘cultuur van de angst’ vormt het voorzorgsprincipe een van de leidende principes, wat zich in sterke mate vertaalt in een groeiende bezorgdheid over de veiligheid van kinderen, met een toename van het ouderlijk toezicht als resultaat (FUREDI, 2002). FUREDI (2008: 27) wijst er bovendien verder op dat “*a morbid expectation that something terrible can happen any moment means that parents avoid many risks that are well worth taking because of their stimulating effect on a child’s development.*” Hoewel deze beperkingen in sterke mate worden opgelegd vanuit een streven om jongeren te beschermen tegen allerhande risico’s (zoals slachtofferschap), hebben ze juist een sterker gevoel van kwetsbaarheid en onveiligheid tot gevolg. Het voortdurende toezicht lijkt er met andere woorden toe te leiden dat adolescenten minder opgewassen zijn tegen het dagelijkse leven en er een ‘socialisering in angst’ plaatsgrijpt, waarbij kinderen en adolescenten de bezorgdheden van ouders overnemen en zich zelf onveiliger gaan voelen als gevolg van de boodschappen die door ouders worden doorgegeven. Het bredere culturele kader betekent weliswaar dat een ‘blame the parents’ discours een te eng perspectief zou zijn, maar bovenstaande kan wel helpen om stil te staan bij de potentiële neveneffecten van een (te ver?) doorgedreven bezorgdheid over de veiligheid van de hedendaagse jeugd.

REFERENTIES

- COPS, D. (2010). Socializing into fear. The impact of socializing institutions on fear of crime among young people. *Young. Nordic Journal of Youth Research*, 18 (4), 385-402.
- COPS, D. (2012). *Angst voor criminaliteit bij jongeren. Een geïntegreerde benadering van een vergeten sociale groep*. Den Haag: Boom Lemma Uitgevers.
- COPS, D., & PLEYSIER, S. (2011). Doing gender in fear of crime. The impact of gender identity on reported levels of fear of crime in adolescents and young adults. *British Journal of Criminology*, 51(1), 58-74.
- DEAKIN, J. (2006). Dangerous people, dangerous places: the nature and location of young people’s victimisation and fear. *Children & Society*, 20, 376-390.
- DE GROOF, S. (2008). And my mama said... The (relative) parental influence on fear of crime among adolescent girls and boys. *Youth and Society*, 39(3), 267-293.
- DE VAUS, D., & WISE, S. (1996). The fear of attack: parents’ concerns for the safety of their children. *Family Matters*, 43, 34-38.
- FARRALL, S., JACKSON, J., & GRAY, E. (2009). *Social order and the fear of crime in contemporary times*. Oxford: Oxford University Press.
- FERRARO, K., & LAGRANGE, R. (1987). The measurement of fear of crime. *Sociological Inquiry*, 57(1), 70-101.
- FUREDI, F. (2002). *Culture of fear. Risk taking and the morality of low expectation*. Londen: Continuum.
- FUREDI, F. (2008). *Paranoid parenting. Why ignoring the experts may be best for your child*. Londen: Continuum.
- GOODEY, J. (1996). Adolescence and the socialization of gendered fear. In M. SCHWARZ, & D. MILOVANOVIC (eds.). *Race, gender and class in criminology* (pp. 267-291). London: Garland Publ.
- GOODEY, J. (1997). Boys don’t cry. Masculinities, fear of crime and fearlessness. *British Journal of Criminology*, 37(3), 401-418.

- GREVE, W. (1998). Fear of crime among the elderly: foresight, not fright. *International Review of Victimology*, 5, 277-309.
- HALE, C. (1996). Fear of crime: a review of the literature. *International Review of Victimology*, 4(2), 79-152.
- KURY, H., & FERDINAND, T. (1998). The victim's experience and fear of crime. *International Review of Victimology*, 5, 93-140.
- LEE, M. (2007). *Inventing fear of crime. Criminology and the politics of anxiety*. Cullompton: Willan Publishing.
- LILA, M., VAN AKEN, M., MUSITU, G., & BUELGA, S. (2006). Families and adolescents. In S. JACKSON, & L. GOOSSENS (eds.). *Handbook of adolescent development* (pp. 154-174). Hove, New York: Psychology Press.
- MAY, D, VARTANIAN, L., & VIRGO, K. (2002). The impact of parental attachment and supervision on fear of crime among adolescent males. *Adolescence*, 37, 267-287.
- PAIN, R. (2000). Place, social relations and the fear of crime: a review. *Progress in Human Geography*, 24(3), 365-387.
- PICKERY, J. (2008). *De interpretatie van interactie-effecten in regressiemodellen*. Brussel: Studiedienst van de Vlaamse Regering.
- PLEYSIER, S. (2011). Over objectieve en subjectieve onveiligheid. En de (on)zin van het rationaliteitsdebat. *Tijdschrift voor Veiligheid*, 10(4), 24-40.
- PREZZA, M., ALPARONE, F., CRISTALLO, C., & LUIGI, S. (2005). Parental perception of social risk and of positive potentiality of outdoor autonomy for children: the development of two instruments. *Journal of Environmental Psychology*, 25(4), 437-453.
- ROCHÉ, S. (2003). *Fear of crime among young people*. Paper gepresenteerd op de ISTAT meeting, 3-5 december 2003, Rome.
- SMITS, W. (2004). *Maatschappelijke participatie van jongeren. Bewegen in de vrijetijds-, sociale en culturele ruimte. Eindverslag van het PBO 99A/14/85*. Onuitgegeven onderzoeksrapport, VUB, onderzoeksgroep TOR.
- SNEDKER, K. (2006). Altruistic and Vicarious Fear of Crime: Fear for Others and Gendered Social Roles. *Sociological Forum*, 21(2), 163-195.
- SPARKS, R. (1992). *Television and the drama of crime*. Buckingham: Open University Press.
- TRAVLOU, P. (2003). *Teenagers and public space. Literature review*. OPENSspace research centre, Edinburgh College of Art and Heriot-Watt University.
- TULLOCH, M. (2004). Parental fear of crime. A discursive analysis. *Journal of Sociology*, 40(4), 362-377.
- VALENTINE, G. (1997). "Oh yes I can." "Oh no you can't." children and parents' understandings of kids' competence to negotiate public space safely. *Antipode*, 29(1), 65-89.
- VANDERVEEN, G. (2006). *Interpreting Fear, Crime, Risk and Unsafety; conceptualization and measurement*. Den Haag: Boom Juridische Uitgevers.
- WALLACE, L. & MAY, D. (2005). The impact of parental attachment and feelings of isolation on adolescent fear of crime at school. *Adolescence*, 59, 457-474.
- WARR, M. (1992). Altruistic fear of victimisation in households. *Social Science Quarterly*, 73(4), 723-736.
- WARR, M., & ELLISON, C. (2000). Rethinking social reactions to crime: personal and altruistic fear in family households. *American Journal of Sociology*, 106(3), 551-578.
- WIKSTRÖM, P.H. (2007). In search of causes and explanations. In R.D. King, & E. Wincup (Eds.), *Doing research on crime and justice* (2nd ed.). Oxford: Oxford University Press.
- ZANI, B., CICOGNANU, E. & ALBANESI, C. (2001). Adolescents' sense of community and feeling of unsafety in the urban environment. *Journal of Community and applied social psychology*, 11, 475-489.